

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری در خصوص:

درخواست ابطال بندهای «۱» تا «۴» از دستورالعمل شماره
۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی
ایران و بندهای «۱» تا «۵» ماده (۲۹) دستورالعمل حساب
جاری شورای پول و اعتبار

کد گزارش: ۹۵۰۵۰۳۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۵/۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت اداری

موضوع:

درخواست ابطال بندهای «۱» تا «۴» از دستورالعمل شماره
۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی
ایران و بندهای «۱» تا «۵» ماده (۲۹) دستورالعمل حساب جاری
شورای پول و اعتبار

تهیه و تنظیم:

مرتضی حاج‌علی خمسه

نظارت:

مهدی نورایی و محمدعلی فراهانی

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۵۰۵۰۳۳

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۵/۰۵/۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

موضوع شکایت: درخواست ابطال بندهای «۱» تا «۴» از دستورالعمل شماره ۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بندهای «۱» تا «۵» ماده (۲۹) دستورالعمل حساب جاری شورای پول و اعتبار^(۱)

شاکی: آقای مهدی منصوری سنگری به وکالت از شرکت نورد و تولید قطعات فولادی

طرف شکایت: شورای پول و اعتبار و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول‌شویی)

جهات مغایرت شرعی: قاعده فقهی «لا ضرر»

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۹۰۰۰/۲۱۰/۲۶۷۶۰/۲۰۰ - ۱۳۹۵/۰۲/۲۲

مقدمه

شاکی پرونده حاضر به وکالت از شرکت نورد و تولید قطعات فولادی، ابطال بخشی از مقررات مربوط به «دستورالعمل حساب جاری» را - مصوب یک هزار و یکصد و چهلمین جلسه مورخ ۱۳۹۱/۳/۲ شورای پول و اعتبار - به استناد مغایرت شرعی و قانونی ضوابط یاد شده درخواست نموده است. در این گزارش پس از بیان ادعاهای مطرح شده از سوی شاکی، موارد مذکور را مورد تحلیل و بررسی قرار خواهیم داد.^(۲)

۱ گفتنی است شاکی در دادخواست اولیه خود، درخواست ابطال بند «۴» از دستورالعمل شماره ۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بند «۱» ماده (۲۵) و بندهای «۱» الی «۵» ماده (۲۹) دستورالعمل حساب جاری شورای پول و اعتبار را مطرح کرده بود؛ اما در لایحه رفع نقص درخواست خود را اصلاح نمود.

۲ جوابیه‌ای از سوی بانک مرکزی در پاسخ به ادعاهای مطرح شده توسط شاکی موجود نمی‌باشد.

شرح و بررسی

شاکی در شکایت خود، برخی از شرایط جدید تعیین شده برای افتتاح حساب جاری را مغایر با قاعده «لا ضرر» و خارج از صلاحیت قانونی مرجع مربوطه اعلام کرده است. این شرایط در دستورالعمل مصوب شورای پول و اعتبار - تحت عنوان «دستورالعمل حساب جاری» (مصوب ۱۳۹۱/۳/۲) - به تصویب رسیده است. بر اساس مفاد این دستورالعمل^(۱) از جمله بند «۲» ماده (۳)^(۲)، بند «۵» ماده (۵)^(۳) و ماده (۱۴)^(۴)، کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی از ارائه برخی خدمات از جمله «افتتاح هرگونه حساب سپرده جدید»، «ارائه دسته چک» و ... به دارندگان سابقه چک برگشتی منع شده‌اند. از سوی دیگر بر اساس بند «۱» ماده (۵) دستورالعمل مزبور، افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقوقی منوط شده است به «دارا بودن شرایط افتتاح حساب جاری برای اشخاص حقیقی عضو هیأت مدیره و اشخاص حقیقی که به نمایندگی از سایر اشخاص حقوقی در هیأت مدیره عضو می‌باشند و همچنین اشخاص حقیقی که به نمایندگی از شخص حقوقی مجاز به امضا می‌باشند». بنابراین برای افتتاح حساب جاری برای یک شخص حقوقی، در صورتی که هریک از اشخاص زیر دارای سابقه چک

۱ گفتنی است که در شکایت مطرح شده، موارد مورد اعتراض نسبت به «دستورالعمل حساب جاری»، به طور دقیق از مواد دستورالعمل ذکر نشده است و صرفاً به مطالب مندرج در نامه شماره ۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ استناد شده است. به همین منظور در این گزارش، مواد متناظر از دستورالعمل مزبور بیان شده است.

۲ ماده (۳): «بانک می‌تواند با رعایت موارد زیر مبادرت به افتتاح حساب جاری برای شخص حقیقی نماید: ۱-۳ ... ۲-۳ - نداشتن سابقه چک برگشتی.»

۳ ماده (۵): «بانک می‌تواند با رعایت موارد زیر مبادرت به افتتاح حساب جاری برای شخص حقوقی نماید: ۱-۵ ... ۵-۵ - نداشتن سابقه چک برگشتی.»

۴ ماده (۱۴): «تحویل دسته چک به مشتری دارای سابقه چک برگشتی (مطابق بند ۲-۹ این دستورالعمل)، بدهی غیرجاری و یا مضمولین موضوع ماده ۷ قانون صدور چک، ممنوع است.»

برگشتی باشند، شخص حقوقی متقاضی افتتاح حساب از دریافت این خدمت و به تبع آن از دریافت دسته چک محروم خواهد شد:

۱- شخص حقوقی متقاضی افتتاح حساب،

۲- اشخاص حقیقی عضو هیأت مدیره،

۳- اشخاص حقیقی که به نمایندگی از سایر اشخاص حقوقی در هیأت مدیره عضو می‌باشند،

۴- اشخاص حقیقی که به نمایندگی از شخص حقوقی متقاضی افتتاح حساب مجاز به امضا می‌باشند.

ماده (۲۱) قانون صدور چک و تبصره «۱» آن^(۱)، در خصوص مجازات صدور چک بلامحل توسط اشخاص برای بیش از یک بار است. در تبصره «۲» این ماده نیز مقرر شده است: «ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ به استعلامات بانک‌ها به موجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که ظرف مدت سه ماه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و به تصویب هیأت دولت می‌رسد.» آئین‌نامه یاد شده در تاریخ ۱۳۸۵/۸/۲۵^(۲) و در ۵ ماده به تصویب هیأت وزیران رسیده است و ضوابط و مقررات مربوط به

۱ ماده (۲۱): «بانک‌ها مکلفند کلیه حساب‌های جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بی‌محل صادر کرده و تعقیب آنها منتهی به صدور کیفرخواست شده باشد بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری دیگری باز نمایند. مسئولین شعب هر بانکی که به تکلیف فوق عمل نمایند حسب مورد با توجه به شرایط و امکانات و دفعات و مراتب جرم به یکی از مجازات‌های مقرر در ماده ۹ قانون رسیدگی به تخلفات اداری توسط هیأت رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهند شد.

تبصره ۱ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است سوابق مربوط به اشخاصی را که مبادرت به صدور چک بلامحل نموده‌اند به صورت مرتب و منظم ضبط و نگهداری نماید و فهرست اسامی این اشخاص را در اجرای مقررات این قانون در اختیار کلیه بانک‌های کشور قرار دهد.»

۲ این تاریخ در شکایت شاکی به اشتباه ۱۳۸۳/۸/۲۵ درج شده است.

محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری را مشخص نموده است.^(۱) اما شرط مذکور را در زمره موارد محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری قرار نداده است. در نتیجه می‌توان گفت که بر اساس قانون صدور چک و آئین‌نامه مربوط به آن، تنها در صورتی که صاحب حساب دارای سابقه چک برگشتی بوده و منجر به صدور کیفرخواست شده باشد و از آن رفع اثر نکرده باشد، از افتتاح حساب جاری و دریافت دسته چک محروم خواهد بود.

شورای پول و اعتبار علاوه بر مورد یاد شده، موارد دیگری را نیز به شرایط ممنوعیت افتتاح حساب جاری اضافه کرده است و در حقیقت، محدودیت قانونی در این زمینه را گسترش داده است. در حالی که قانونگذار چنین صلاحیتی را برای این شورا در نظر نگرفته است. مضاف بر اینکه شخصیت و هویت شخص حقوقی، مستقل از شخصیت اعضای حقیقی مؤسس یا اداره‌کننده آن می‌باشد و حکم مقرر شده، نافی این اصل حقوقی است. به عبارت دیگر شخص حقوقی - که مستقل از اعضای حقیقی هیأت مدیره و ... است - به علت دارا بودن سابقه چک برگشتی توسط یکی از اعضای هیأت مدیره یا سایر اشخاص یاد شده، از افتتاح حساب جاری محروم می‌گردد.

هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز در موردی مشابه موضوع پرونده حاضر طی دادنامه شماره ۱۰۴۵ مورخ ۱۳۸۶/۹/۲۵^(۲)، اقدام بانک تجارت را ابطال کرده

۱ متن کامل این آئین‌نامه در پیوست گزارش در دسترس است.

۲ رأی هیأت عمومی دیوان عدالت اداری: «مطابق تبصره ۲ الحاقی به ماده ۲۱ قانون صدور چک ۱۳۷۲ ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ به استعلامات بانک‌ها به موجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که ظرف مدت سه ماه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و به تصویب هیأت دولت می‌رسد که بر اساس حکم مقنن آئین‌نامه مذکور تنظیم و در تاریخ

است. در این دادنامه، وضع مقرر در خصوص محرومیت شرکت و اعضای آن از افتتاح حساب و دریافت تأییدیه صدور یا تمدید کارت بازرگانی به تبعیت از یکی از اعضای شرکت که دارای سابقه صدور چک بلامحل بوده است، خارج از حدود اختیارات بانک تجارت در وضع مقررات تشخیص داده شده است که موضوع این پرونده نیز از جهت تعیین شرایطی مازاد بر آنچه در قانون برای محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری مقرر شده است، مشابه موضوع دادنامه مزبور می‌باشد.

هرچند جوابیه‌ای از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در این پرونده موجود نیست، اما نهاد یاد شده در صدر نامه مورد شکایت، تصویب دستورالعمل افتتاح حساب جاری را مستند به مواردی بدین شرح نموده است:

به موجب ماده (۳) «قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)»^(۱)، بانک‌ها می‌توانند تحت عنوان سپرده قرض‌الحسنه جاری، به قبول سپرده مبادرت نمایند. حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری به سبب کارکردهای فراوان آن و با توجه به ارتباط آن با «چک» از اهمیت فراوانی برخوردار است؛ بر همین اساس بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با در نظر گرفتن نیازها، مقتضیات و مصالح

→

۱۳۸۵/۸/۲۵ به تصویب هیأت وزیران رسیده است. بنابراین وضع قواعد آمره در جهت محرومیت شرکت و اعضای آن از افتتاح حساب و دریافت تأییدیه صدور یا تمدید کارت بازرگانی به تبعیت از یکی از اعضای شرکت که دارای سابقه صدور چک بلامحل بوده است خارج از حدود اختیارات بانک تجارت در وضع مقررات دولتی تشخیص داده می‌شود و مصوبه شماره ۰۶۳۴/۱۰ مورخ ۱۳۷۶/۷/۲۹ آن بانک در این زمینه مستنداً به ماده ۴۲ قانون دیوان عدالت اداری مصوب ۱۳۸۵ ابطال می‌شود.»

۱ ماده (۳): «بانک‌ها می‌توانند تحت هر یک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند:
الف - سپرده های قرض الحسنه:

۱- جاری

۲- پس انداز

ب - ...»

کشور و به استناد اختیارات مندرج در بند «۸» ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور^(۱)، «دستورالعمل حساب جاری» را به تصویب رسانده است.

پس از مشخص شدن ادله شاکی و نیز مستندات بانک مرکزی، به تحلیل موارد فوق می‌پردازیم. البته پیش از تحلیل مذکور، به نظر می‌رسد که باید توضیحی در خصوص جایگاه و صلاحیت‌های شورای پول و اعتبار بیان شود.

شورای پول و اعتبار به موجب «قانون پولی و بانکی کشور» (مصوب ۱۳۵۱) ایجاد گردیده است. بر اساس ماده (۱۶) این قانون، شورای پول و اعتبار در کنار مجمع عمومی، هیأت عامل، هیأت نظارت اندوخته اسکناس و هیأت نظار، از ارکان بانک مرکزی دانسته شده است. ترکیب اعضای این شورا که در بند «ب» ماده (۱۸)^(۲) این قانون مشخص شده است، بارها مورد اصلاح و تجدیدنظر قرار

۱ ماده (۱۴): «بانک مرکزی ایران در حسن اجرای نظام پولی کشور می‌تواند به شرح زیر در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:

۱- ...

۸- تعیین مقررات افتتاح حساب جاری و پس‌انداز و سایر حساب‌ها.»

۲ ماده (۱۸): «الف - ... ب - ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

- وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی.

- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

- معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور یا معاون وی.

- دو تن از وزرا به انتخاب هیأت وزیران.

- وزیر صنعت، معدن و تجارت.

- دو نفر کارشناس و متخصص پولی و بانکی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید ریاست جمهوری.

- دادستان کل کشور یا معاون وی.

- رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن.

- رئیس اتاق تعاون.

- نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به عنوان ناظر با انتخاب مجلس.»

گرفته است که بر اساس آخرین اصلاحات، اعضای آن، ترکیبی از وزرا و غیروزرا می‌باشد. از سوی دیگر صلاحیت‌های متعددی به موجب بند «الف» ماده (۱۸)^(۱) بر عهده این نهاد قرار داده شده است. بنابراین با توجه به ترکیب اعضای این نهاد و صلاحیت‌های متعدد واگذار شده به این شورا مخصوصاً در امور اجرایی و نیز بر اساس اصل ۶۰ قانون اساسی^(۲)، برخی صلاحیت‌های شورای پول و اعتبار، محل تأمل به نظر می‌رسد.

حال، فارغ از جایگاه و صلاحیت‌های این شورا، به بررسی موضوع مطرح در پرونده حاضر می‌پردازیم؛ اولاً همانطور که شاکی در شکایت خود بیان کرده است، به موجب تبصره «۲» ماده (۲۱) قانون صدور چک، ضوابط و مقررات محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری به موجب آئین‌نامه مصوب هیأت وزیران خواهد بود. بنابراین مرجع ذی‌صلاح برای تعیین این شرایط، صرفاً هیأت وزیران می‌باشد. در حالی که در آئین‌نامه مصوب هیأت وزیران نشانی از محدودیت‌های در نظر گرفته شده در دستورالعمل مورد شکایت وجود ندارد.

۱ ماده (۱۸): «الف - شورای پول و اعتبار به منظور مطالعه و اتخاذ تصمیم درباره سیاست کلی بانک مرکزی ایران و نظارت بر امور پولی و بانکی کشور عهده‌دار وظایف زیر است:

- ۱- رسیدگی و تصویب سازمان و بودجه و مقررات استخدامی و آئین‌نامه‌های داخلی بانک مرکزی ایران.
- ۲- رسیدگی و اظهارنظر نسبت به ترازنامه بانک مرکزی ایران برای طرح در مجمع عمومی.
- ۳- رسیدگی و تصویب آئین‌نامه‌های مذکور در این قانون.
- ۴- اظهارنظر در مسائل بانکی و پولی و اعتباری کشور و همچنین اظهارنظر نسبت به لوایح مربوط به وام یا تضمین اعتبار و هر موضوع دیگری که از طرف دولت به شورا ارجاع می‌شود.
- ۵- دادن نظر مشورتی و توصیه به دولت در مسائل بانکی و پولی و اعتباری کشور که به نظر شورا در وضع اقتصادی و به خصوص در سیاست اعتباری کشور مؤثر خواهد بود.
- ۶- اظهارنظر درباره هر موضوعی که از طرف رئیس کل بانک مرکزی ایران در حدود این قانون به شورا عرضه می‌گردد.»

۲ اصل ۶۰: «اعمال قوه مجریه جز در اموری که در این قانون مستقیماً بر عهده رهبری گذارده شده، از طریق رئیس جمهور و وزرا است.»

در نتیجه، دستورالعمل تدوین شده توسط شورای پول و اعتبار تنها می‌تواند به بیان سازوکارهای اجرایی قانون و آئین‌نامه مربوط به آن بپردازد و بدون مجوز قانونی، حق وضع مقرره جدید در خصوص شرایط و ضوابط محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری را نداشته و این امر، به منزله خروج از حیطه صلاحیت این نهاد می‌باشد. رأی مورد استناد از هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز به درستی مؤید این معنا در مورد مشابه است.

از طرفی به موجب بند «۸» ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور «تعیین مقررات افتتاح حساب جاری و پس‌انداز و سایر حساب‌ها» در صلاحیت بانک مرکزی است. اما با توجه به مؤخر بودن تاریخ تصویب اصلاحیه ماده (۲۱) قانون صدور چک (۱۳۷۲) نسبت به ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور (۱۳۵۱)، باید گفت که قدر متیقن، آن است که ماده اخیر، توسط اصلاحیه قانون صدور چک تخصیص خورده است. به این معنا که بانک مرکزی در خصوص تعیین مقررات افتتاح حساب جاری بجز «شرایط محرومیت اشخاص از افتتاح این نوع حساب» صلاحیت دارد. زیرا به موجب تبصره «۲» ماده (۲۱) قانون صدور چک، تعیین مقررات محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری از صلاحیت بانک مرکزی خارج و به هیأت وزیران سپرده شده است. نکته درخور توجه دیگر، آنکه اصلاحیه قانون صدور چک به تأیید شورای نگهبان نیز رسیده است؛ در حالی که ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور - با توجه به تصویب آن پیش از انقلاب اسلامی - به تأیید شورای نگهبان نرسیده است.

ثانیاً با توجه به استقلال شخصیت حقوقی از شخصیت اشخاص حقیقی مؤسس یا هیأت مدیره و ... سلب حق افتتاح حساب جاری از شخصیت

حقوقی به دلیل سوء سابقه در زمینه چک برگشتی برای یکی از اعضای هیأت مدیره و یا اشخاص مذکور در دستورالعمل، فاقد منطق حقوقی بوده و در حقیقت به مثابه مجازات شخصی به سبب جرم شخص دیگر است.

ضمناً گفتنی است که دستورالعمل شماره ۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی، در حقیقت بخشنامه و اطلاعیه‌ای خطاب به مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک می‌باشد که ضمن برشمردن اهداف و مستندات قانونی مربوط به «دستورالعمل حساب جاری» (مصوب شورای پول و اعتبار)، برخی از موارد مهم آن را متذکر شده است و دستورالعمل مورد شکایت، به پیوست این نامه به نهادهای مربوط ابلاغ شده است. به عبارت دیگر بندهای مورد شکایت از این بخشنامه - که شاکی از آن تحت عنوان دستورالعمل یاد کرده است - چیزی غیر از مفاد «دستورالعمل حساب جاری» نیست. بنابراین شکایت از این بخشنامه، وجه قانونی ندارد؛ زیرا این بخشنامه حاوی ضوابط یا مقررات خاصی در خصوص افتتاح حساب‌های جاری نمی‌باشد و شکایت اصلی، باید ناظر بر مفاد مذکور در «دستورالعمل حساب جاری» - که به تعیین ضوابط و مقررات مربوط به حساب‌های جاری پرداخته است - طرح گردد. شاکی نیز تنها از ماده (۲۹) دستورالعمل حساب جاری شکایت نموده است و قسمت دیگر شکایت وی، ناظر بر بندهای ۱ الی ۴ نامه یاد شده است.

لازم به یادآوری است که ماده (۲۹) دستورالعمل مذکور، به موجب بند «ج» دادنامه شماره ۵۵^(۱) مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۷ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ابطال

۱ متن بند «ج» از دادنامه مذکور بدین شرح است: «ج- مطابق ماده ۲۱ قانون صدور چک اصلاحی سال ۱۳۸۱، بانک‌ها مکلف شده‌اند کلیه حساب‌های جاری اشخاصی را که بیش از یک بار چک بلامحل صادر کرده و تعقیب آنها به صدور کیفرخواست منتهی شده باشد را بسته و تا سه سال به نام آنها حساب جاری ←

شده است. بنابراین به نظر می‌رسد با توجه به عدم اعتبار و حیات حقوقی ماده (۲۹)، وجهی برای ابطال آن وجود نداشته باشد.

نتیجه‌گیری

از مجموع مطالب بررسی شده، مشخص شد که اقدام شورای پول و اعتبار در تعیین شرایط جدید محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری - مازاد بر آنچه در آئین‌نامه هیأت وزیران تعیین شده است - فاقد وجهت حقوقی و قانونی است. زیرا اولاً به موجب تبصره «۲» ماده (۲۱) قانون صدور چک، تعیین این شرایط به آئین‌نامه مصوب هیأت وزیران واگذار شده است و شرایط تعیین شده در دستورالعمل مورد شکایت، مازاد بر شرایط مذکور در آئین‌نامه یاد شده است. مشابه این استدلال در دادنامه شماره ۱۰۴۵ مورخ ۱۳۸۶/۹/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز قابل مشاهده است.

ثانیاً محروم نمودن شخص حقوقی از افتتاح حساب جاری و دریافت دسته چک به سبب سابقه چک برگشتی توسط یکی از اعضای هیأت مدیره (یا سایر موارد پیش گفته)، غیرمنطقی و در حکم مجازات شخصی به واسطه ارتکاب جرم توسط شخصی دیگر است.

ثالثاً قدر متیقن در خصوص تعارض بند «۸» ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور در خصوص صلاحیت بانک مرکزی در «تعیین مقررات افتتاح حساب

→

دیگری باز نکنند. نظر به اینکه در بند ۶ ماده ۱۸ و ماده ۲۹ دستورالعمل حساب جاری مصوب ۱۳۹۱/۳/۲ شورای پول و اعتبار، قیود مندرج در ماده ۲۱ قانون مذکور رعایت نشده بلکه دامنه شمول آنها توسعه یافته است، بنابراین بند ۶ ماده ۱۸ و ماده ۲۹ از مصوبه مورد اعتراض مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود.»

جاری و پس‌انداز و سایر حساب‌ها» و تبصره «۲» ماده (۲۱) قانون صدور چک در واگذاری تعیین مقررات محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری به آئین‌نامه مصوب هیأت وزیران، آنست که با توجه به تاریخ تصویب مواد یاد شده، صلاحیت عام بانک مرکزی در «تعیین مقررات افتتاح حساب جاری و پس‌انداز و سایر حساب‌ها» به موجب تبصره مزبور تخصیص خورده است. به این معنا که بانک مرکزی در خصوص تعیین سایر مقررات افتتاح حساب جاری بجز «شرایط محرومیت اشخاص از افتتاح این نوع حساب» صلاحیت دارد.

در ضمن، نامه شماره ۹۱/۵۹۹۱۲ مورخ ۱۳۹۱/۳/۸، به خودی خود حاوی مقرره خاصی نمی‌باشد و صرفاً نکات مهم «دستورالعمل حساب جاری» را بر شمرده است و در پیوست خود، دستورالعمل مذکور را ابلاغ نموده است. بنابراین باید موادی از دستورالعمل حساب جاری که متناظر با محتوای مورد اشاره توسط شاکی از نامه مزبور است، مورد شکایت واقع شود.

گفتنی است تنها ماده مورد شکایت از دستورالعمل حساب جاری در پرونده حاضر - یعنی ماده (۲۹) - طی رأی اخیر هیأت عمومی دیوان عدالت اداری به شماره ۵۵ مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۷ ابطال شده است. بنابراین ابطال مجدد آن بی‌معنا به نظر می‌رسد.

پیوست

آئین‌نامه تعیین ضوابط و مقررات مربوط به محرومیت اشخاص از افتتاح حساب جاری و چگونگی پاسخ استعلام بانک‌ها (مصوب ۱۳۸۵/۸/۲۵):

ماده ۱ - بانک‌ها مکلفند هنگام افتتاح حساب جاری برای اشخاص، مشخصات کامل شناسنامه (نام و نام خواندگی، شماره شناسنامه، محل صدور، نام پدر، تاریخ تولد) و نشانی کامل آنان را دریافت و در کارت‌های مربوط درج نمایند.

ماده ۲ - بانک‌ها مکلفند در صورت درخواست دارنده چک گواهی عدم پرداخت را بر اساس ماده (۴) قانون صدور چک با مشخصات کامل صادرکننده چک و سایر موارد مندرج در ماده یاد شده تنظیم و به دارنده چک تسلیم نمایند. تبصره - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است رویه موجود بانک‌ها در مورد واریز وجوه چک از طریق بانکی را منطبق با این ماده اصلاح نماید.

ماده ۳ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است با دریافت فهرست مشخصات اشخاصی که تعقیب آنان در رابطه با صدور چک بلامحل منتهی به صدور کیفرخواست شده است، فهرست اسامی و مشخصات اشخاص مشمول ماده (۲۱) اصلاحی قانون صدور چک را تهیه کرده و در پایان هر ماه طی بخشنامه‌ای به بانک‌های کشور ابلاغ نماید.

تبصره - وزارت دادگستری مکلف است ترتیبی اتخاذ نماید تا در اجرای این ماده مراجع قضایی اطلاعات یاد شده را بلافاصله پس از صدور کیفرخواست، به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نمایند.

ماده ۴ - بانک‌ها مکلفند حساب جاری اشخاصی را که اسامی آنان در فهرست اشخاصی مشمول ماده (۲۱) اصلاحی قانون صدور چک درج است، بسته و از افتتاح حساب جاری و دادن دسته چک در مدت قانونی به آنها خودداری نمایند.

ماده ۵ - در مواردی که اشخاص مشمول ماده (۲۱) اصلاحی قانون صدور چک از ناحیه مراجع قضایی حکم برائت با قرار منع یا موقوفی تعقیب اخذ نمایند به ترتیبی که از شمول ماده (۲۱) اصلاحی قانون صدور چک خارج شده باشند، مراتب از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای حذف نام آنان از فهرست موضوع ماده (۳) این آئین‌نامه به بانک‌های کشور ابلاغ خواهد شد.

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم مکهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل‌های آینده، که با کمال دقت و قدرت و نظایف اسلامی و ملی خود
رایگان و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگسازده شورای مکهبان

تهران، خیابان شهید سبهد قرنی، کوجه خسرو، پلاک ۱۲

صلدوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir